

AZ EGYHÁZI TITKOS LEVÉLTÁRAK NEMZETBIZTONSÁGI KÉRDÉSEI

Az egyházi levéltárak egyidősek a Katolikus Egyház történelmével. Mind a római egyház, mind a többi részegyház nagyon korán elkezdte gyűjteni, és őrizni azokat a dokumentumokat, melyeket saját tevékenysége szempontjából jelentősnek tartott.²²⁵ Amellett, hogy az egyházi levéltárak kulturális értéket képviselnek, a Katolikus Egyház mind a mai napig nagy gyakorlati jelentőséget is tulajdonít azoknak. Az 1983-ban kiadott Egyházi Törvénykönyv ötödik, az egyház anyagi javaival foglalkozó könyvét bevezető 1254. kánon kijelenti, hogy a „Katolikus Egyháznak született joga, hogy a világi hatalomtól függetlenül anyagi javakat szerezzen, birtokoljon, igazgasson és elidegenítsen sajátos céljai szolgálatára.” (1254. kánon = továbbiakban k.). Az egyházi levéltárakkal foglalkozó szerzők az egyházi levéltárak – köztük a titkos levéltár – felállításának jogát is, a Katolikus Egyház ilyen született jognak tekintik.²²⁶

Az egyház jelen szabályozása szerint minden egyházmegyének rendelkeznie kell levéltárakkal, még hozzá történeti, egyházmegyei és titkos levéltárral. Ebben a tanulmányban kifejezetten a titkos levéltárakkal foglalkozunk, és az ott tárolt dokumentumok típusait mutatjuk be. A tanulmányban a helyi egyház szervezetének, az egyházmegyének és nem a Vatikán titkos levéltárával foglalkozunk.²²⁷ Kitérünk arra, hogy milyen nehézségek származhatnak abból, ha az említett levéltárakban a nyomozati hatóságok számára fontos bizonyítékok találhatóak. Szeretnénk bizonyítani, hogy az egyházi titkos levéltárak természetükből és egyházi szabályozásaikból adódóan nem állnak szemben azzal a társadalmi közérdekkel, hogy a valóban súlyos és igazolható bűncselekmény bizonyítást nyerjenek. Ezért az egyházi titkos levéltárak alapvetően nem eredményeznek olyan társadalmi feszültséget, amely nemzetbiztonsági kockázathoz vezet.

I. A titkos levéltár jelentése és dokumentumai az egyházi rendelkezések szerint

Az 1983-ban kiadott Egyházi Törvénykönyv a levéltárak rendjét a második könyv második részében az „egyház hierarchikus felépítése” cím alatt tárgyalja. Három kánonban (486-488. kk.) az egyházmegyei levéltárakról, két kánonban (489-490. kk.) a titkos levéltárakról és egy kánonban a székesegyházak és egyéb templomok levéltáráról

²²⁵ PASQUINELLI, Ottavio: I lineamenti della disciplina canonica sugli archivi ecclesiastici. Quaderni di diritto ecclesiale. 1994. 3. sz. 367. o.

²²⁶ ZANETTI, Eugenio: L'archivio diocesano e il cancelliere. Quaderni di diritto ecclesiale. 2001. 2. sz. 145. o.

²²⁷ A vatikáni titkos levéltár ugyanis egészen más megítélés alá esik. Vatikán Államnak a többi államhoz hasonlóan joga van, hogy állami érdekeinek védelme miatt bizonyos dokumentumokat titkosan kezeljen, és azt az objektumvédelem rendszeti és nemzetbiztonsági szabályai szerint védjen.

értekeznek.²²⁸ A törvénykönyv csak általános útmutatást ad az egyes levéltárakban őrzött dokumentumokról, a hozzáférhetőségről, illetve a dokumentumok esetleges elviteléről.²²⁹

A törvénykönyv rendelkezése szerint az egyházmegyéknek kötelessége felállítani titkos levéltárakat (489. k. 1. §).²³⁰ A kisebb egyházmegyékben, ahol nem indokolt, hogy a titkos levéltár külön terem legyen, elegendő, ha a rendes levéltárban egy jól zárható szekrény vagy rekesz tölti be a titkos levéltár funkcióját, amelyet nem lehet a helyéről elmozdítani (489. k. 1. §). Az Egyházi Törvénykönyv nem definiálja a titkos levéltár fogalmát, de a 489. kánon szóhasználatából, vagyis, hogy itt „tárolják azokat az okiratokat, melyeket titokban kell őrizni”, egyesek azt a következtetést vonják le, hogy az egyházi titkos levéltár, olyan levéltár, amelyben azokat a dokumentumokat tárolják, amelyeket nagyobb titokban kell tartani, mint az egyházmegyei levéltárban tartott többi dokumentumot.²³¹

A 489. kánon csak annyit közöl, hogy a titkos egyházi levéltárban tartsák azokat a dokumentumokat, amelyeket „titokban kell őrizni” (489. k. 1. §). Egyes esetekben az Egyházi Törvénykönyv kifejezetten rendelkezik, és kijelenti, hogy az adott „jogcselekménnyel” vagy az egyházi hatóság intézkedésével kapcsolatos dokumentációt a titkos levéltárban őrizték. Ennek megfelelően a „titkos” esküvők dokumentumát (1133. k.), a büntető óvintézkedésekről szóló okiratot (1339. k. 3. §), a büntetőeljárás előzetes vizsgálatát megindító és záró határozatát (1719. k.) a titkos levéltárban kell őrizni. Más esetekben az Egyházi Törvénykönyv nem mondja ki kifejezetten, hogy az adott dokumentumot a titkos levéltárban őrizték, hanem csak annyit kér, hogy az iratokat „titkosan kezeljék” (ilyen pl. a püspökségre alkalmasnak tartott személyek listája vö. 377. k. 2. §).²³² Azonban ilyen esetekben, mikor az Egyházi Törvénykönyv úgy fogalmaz, hogy az ügy iratait titkosan kezeljék, még egyes szerzői vélemények ellenére sem²³³ mondhatjuk, hogy ezeknek a dokumentumoknak feltétlenül a titkos levéltárakban van a helye. Ilyen esetben inkább a megyéspüspök mérlegelése az irányadó, vagyis ő dönti el, hogy az adott dokumentumokat a titkos levéltárba helyezték el, vagy elég, ha az egyházmegyei levéltárban tárolják.²³⁴ Ismét más esetben a Kódex még a titkos kezelésre vonatkozó kérést sem említi, hanem az okirat tárgya teszi indokolttá, hogy a dokumentum ne a rendes egyházmegyei, hanem a titkos levéltárba kerüljön. Így lehet, hogy kifejezett törvényi utalás nélkül is a szent rend (diakonátus, papság, püspökség) felvételére vonatkozó szabálytalanságok és akadályok alóli felmentés (1047, 1048. kk.),²³⁵ vagy a szentelés

²²⁸ A plébániák levéltáraihoz CALVI, Massimo: *Quali libri nell'archivio parrocchiale? Quaderni di diritto ecclesiale*. 1989. 3. sz. 403-410 o.; LONGHITANO, Adolfo: *Gli archivi ecclesiastici. Ius Ecclesiae*. 1992. 4. 3. szám. 649-667. o. Kifejezetten a titkos levéltárról lásd: 665-664 o.

²²⁹ ARRIETA, Juan, Ignacio: *Diritto dell'organizzazione ecclesiastica*. Milano: Giuffrè. 1997. 402. o.

²³⁰ COCCOPALMERIO, Francesco: *Kommentár a 489. kánonhoz*. In.: Marzoa, Ángel, Jorge, Miras, Rafael Rodríguez-Ocaña (szerk.): *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law*. Wilson and Lafleur. 2004. II/2. sz. 1160. o.

²³¹ CUSACK, Barbara, Anne: *Kommentár a 489. kánonhoz*. In.: Beal, John, Coriden, James, Green, Thomas (szerk.): *New Commentary on the Code of Canon Law*. New-York: Paulist Press. 1989. 642. o.

²³² UJHÁZI, Lóránd: *Vatikáni Információgyűjtés, információfeldolgozás és tárolás püspökkinevezés esetén*. Szakmai Szemle. 2011. 3. sz. 122-146. o.

²³³ COCCOPALMERIO, Francesco: *Kommentár a 489. kánonhoz*. i. m. 1160. o.

²³⁴ ALESANDRO, John: *Kommentár a 489. kánonhoz*. In.: Coriden, James, Green Thomas, Heintschel, Donald, (szerk.): *The Code of Canon Law. A Text and Commentary*. New-york: Paulist Press. 1985. 397. o.

²³⁵ A régi Egyházi Törvénykönyv a szent rend felvételének és gyakorlásának egyes titkos akadályai és szabálytalanságai kapcsán kifejezetten utalt arra, hogy az idevonatkozó dokumentációt és a felmentést a titkos levéltárban, azon belül is egy külön könyvben kell regisztrálni és őrizni. (1917-es CIC, 991. k. 4. §).

érvénytelenségét, a klerikus állapot elvesztését vagy a cölibátus alóli felmentést tartalmazó közigazgatási okiratot a titkos levéltárba helyezik el. Továbbá azt sem zárja ki semmi, hogy más, a törvénykönyvben egyáltalán nem jelzett esetekben is a megyéspüspök olyan döntést hozzon, hogy az iratot a titkos levéltárba helyezték el.²³⁶

A titkos levéltárakban tárolt dokumentumokkal kapcsolatban további következtetést vonhatunk le a 489. kánon 2. §-ának szövegéből. A 489. kánon 2. § úgy rendelkezik, hogy évente kerüljenek megsemmisítésre azoknak az erkölccsel kapcsolatos büntető ügyeknek az iratait, melyek vádlottjai meghaltak, vagy amelyek elmarasztaló ítélet óta tíz év telt el.

A Katolikus Egyház jogi rendelkezéseinek tükrében erkölccsel kapcsolatos büntető ügynek tekinthető:

- Gyónás folyamán vagy annak alkalmából a „hatodik parancsolattal” kapcsolatos bűnre csábítani valakit (1387. k.).
- A gyóntatót hamisan feljelenti az előbbi tényállással kapcsolatosan (1390. k.).
- Klerikusok részéről polgári házassági kísérlet (1394. k.).
- Klerikusi ágyasság (1395. k. 1. §).
- Klerikus más büntetendő cselekménye a „hatodik” parancsolat ellen (1395. k. 2. §), különösen, ha erőszakkal, fenyegetéssel vagy „tizennyolc” év alatti kiskorúval szemben követi el.
- Sikeres magzatelhajtás (1398. k.).

A régi Egyházi Törvénykönyvhöz írt kézikönyvekben még erőteljesebben hangsúlyozták, hogy minden büntetendő ügygel kapcsolatos iratot a titkos levéltárban kell őrizni.²³⁷

Ugyanakkor a felsorolt esetekből jól látszik, hogy az egyházmegyei titkos levéltárban, többségében olyan kérdésekről szóló iratokat őriznek, melyek csak a Katolikus Egyház belső élete szempontjából jelentősek. Elenyésző azoknak az eseteknek a száma, igazából a klerikusok „kiskorúakkal” szembeni szexuális bűncselekménye az egyetlen, mikor az információ kifejezetten nyomozati érdeket is szolgálhat.

Az Egyházi Törvénykönyv nem részletezi, hogy az adathordozás és tárolás klasszikus, vagyis papíralapú vagy az új, digitalizált tárolásról van-e szó. A törvénykönyvet 1983-ban adták ki, vagyis alapvetően a kor viszonyainak megfelelően és az egyház hagyományának tükrében először a klasszikus, papíralapú tárolásra kell gondolnunk. A törvénykönyv 1983-as kihirdetésekor még nem volt akkora jelentősége a digitalizált adattárolásnak, mint néhány évtizeddel később. Az ezredfordulóra azonban már a Katolikus Egyházban is általános gyakorlattá vált az adatok digitalizált őrzése. Az Egyházi Kulturális Javak Pápai Bizottsága 1997-ben, „Az egyházi levéltárak szerepe a lekipásztori életben” címmel megjelentetett körlevelében,²³⁸ már számol az őrzésnek ezzel a formájával, illetve ajánlja is.²³⁹ A körlevél azonban arra is figyelmeztet, hogy az adatok ilyen módon való

²³⁶ PAVANELLO, Pierantonio: Kommentár a 489. kánonhoz. In.: Codice di Diritto Canonico Commentato. Milano: Ancora 430. o.

²³⁷ KEKUMANO, Charles: The Secret Archives of Diocesan Curia. Washington: Canon Law Studies, Catholic University of America Press. 1954. 53-57. o.

²³⁸ Meg kell azonban említeni, hogy az említett körlevél elsődlegesen az ún. történelmi levéltárral foglalkozik, azonban az adatkezelés néhány általános elve is kitér a dokumentumból.

²³⁹ „Különleges figyelem irányul a levéltárak elrendezési módjára. Ez nem korlátozódhat a gyűjtemény megtervezésére és az iratanyag rendszerezésére, hanem meg kell szerveznie már – a computeres úton, hang vagy képi rögzítéssel – a különböző technikai eszközök által felkínált dokumentációt, mely a multimédiák felé (diák,

tárolása esetén, „a modern technológiának megfelelő alkalmas kezelési gondolkodásmódot kell elsajátítani.” Majdnem biztos azonban, hogy napjaink biztonsági kihívásával, a számítógépes behatolásokkal (kiber-bűnözés, kiber-terrorizmus) szemben a Katolikus Egyház helyi szervezeti egységei nem képesek megvédeni a saját adattárukat. Így a jogalkotói szándéka megvalósulása, mely szerint az adatokat gondosan őrizték (486. k. 1. §), illetve a titkos levéltárból ne (490. k. 3. §) vagy az egyházmegyei levéltárból pedig csak rövid időre és a püspök (vagy a hivatalvezető és az irodaigazgató együttes) beleegyezésével vigyenek el adatot számítógépes tárolás esetén különösen, ahol internetes csatlakozásra van lehetőség rendkívül kérdéses.

II. A titkos levéltár adataihoz való hozzáférés

A titkos levéltár anyagaihoz való hozzáférés rendjét az Egyházi Törvénykönyv 490. kánonja foglalja össze. A kánon három §-a lényegesen egyszerűbb, mint a régi, 1917-es Egyházi Törvénykönyv szabályozása volt. A jelen szabályozás szerint a titkos levéltárhoz egyedül a püspöknek lehet kulcsa (490. k.). A törvénykönyv átdolgozásakor volt olyan tervezet is, amely lehetővé tette volna, hogy a püspökön kívül az egyházmegyei irodaigazgatónak és a püspök által megbízott papnak is legyen hozzáférése a titkos levéltárhoz.²⁴⁰ Végül ez elutasításra került, mivel a jelen törvényszöveggel erőteljesebben látták biztosítani a levéltári anyagok őrzését. Egyes szerzők amellet érvelnek, hogy az egyetemes jog értelmében a megyéspüspök ez alól a jogszabály alól is felmentést adhat (87. k.), és az általános helynöknek vagy az irodaigazgatónak (vagy más személynek és hatóságnak) betekintést engedhet a titkos levéltárhoz való hozzáféréshez.²⁴¹ Bár semmi nem indokolja, hogy a megyéspüspök általános felmentő hatalmát a titkos levéltárak vonatkozásában megkérdőjelezzük, de az is igaz, hogy az ilyen felmentés, különösen is, ha az gyakori jelentősen gyengíti a titkos levéltár küldetését.

Az Egyházi Törvény kifejezetten kulcsról beszél, de egyes szerzők a modern technikai eszközök adta tárolási lehetőséget is figyelembe véve az elektronikus eszközökkel kapcsolatban is kijelentik, hogy a kódokkal is csak a püspök rendelkezhet.²⁴²

A törvénykönyv előírása szerint a titkos levéltárból nem lehet okmányokat kivinni. Mint arra az egyházi törvény egyes magyarázói felhívják a figyelmet, a jogszabályt nem szabad szorosan értelmezni, így a tilalom alatt a (fény)másolatokat is érteni kell.²⁴³

Az Egyházi Törvénykönyv a titkos levéltár adataihoz való hozzáférés tekintetében külön rendelkezik a püspöki szék üresedésének időszakáról. Ilyen esetben a jogalkotó szükségesnek látta, hogy még erőteljesebben védje a titkos levéltár dokumentumait. Az átmeneti helyzet okozta bizonytalanság ugyanis alkalmat szolgáltathat arra, hogy az egyébként védett területre illetéktelenek is belépjenek. Széküresedés esetén az egyházmegyei levéltárat egyrészt csak valódi szükség esetén, másrészt csak az egyházmegyei kormányzó nyithatja ki. Arról a helyzetről, amíg nincs az egyházmegyei kormányzó megválasztva, vagy kinevezve a Kódex nem rendelkezik. Érdekességképpen

hangkazetták, videokazetták, lemezek, CD, CD-ROM stb.) halad. Ennek tekintetében az egyházi levéltárak keretei között, ahol ez lehetséges, ilyen esetben a modern technológiának megfelelő alkalmas kezelési gondolkodásmódot kell elsajátítani.” Egyházi Kulturális Javak Pápai Bizottsága: Az egyházi levéltárak szerepe a lelkipásztori életben. 1997. II. 2. Enchiridion Vaticanum. 1997. 16. évf. 88-89. o. Magyarul: Római dokumentumok. XI. -p. 13.

²⁴⁰ Communicationes, 24 (1992) 52, 61, 64.

²⁴¹ CUSACK, Barbara, Anne: Kommentár a 489. kánonhoz. i. m. 643. o.

²⁴² ALESANDRO, John: Kommentár a 489. kánonhoz. i. m. 397. o.

²⁴³ Uo.

érdemes megemlíteni a régi Egyházi Törvénykönyv széküresedés esetére hozott rendelkezését. Ez ugyanis úgy rendelkezett, hogy ez alatt az időszak alatt a titkos levéltár legyen „lepecsételve” egészen az új püspök hivatalba lépéséig (1917-es CIC, 381. k. 1. §).²⁴⁴

III. Az egyházi titkos levéltárak világi hatóságok és nyomozati szervek

Az egyes – különösen nem egyházi – szerzők kritikával illeték az egyházmegyéket, mondván, a titkos levéltárak intézményét arra használták, hogy a klerikusok által, kiskorúakkal szemben elkövetett szexuális bűncselekmények bizonyítékait elrejtse.²⁴⁵ Először egy elvi kérdés tisztázása szükséges. A Katolikus Egyház hagyományos felfogásában és jogrendjében különbség van a titok és titoktartási kötelezettség különböző formái között. A szentgyónásból származó információ úgynevezett „abszolút titkossággal” rendelkezik, és alóla sem egyházi, sem világi hatóság nem adhat felmentést. A többi titoktartási előírás, – így a titkos levéltár is – csak úgynevezett „relatív” titkosság, és az illetékes egyházi hatóság indokolt esetben felmentést adhat alóla. Ezért a megyéspüspök felmentést adhat a titkos levéltár adataihoz való hozzáférés és a dokumentumok elvitelét tiltó törvény alól (87. k.). Így akár saját maga, akár más számára engedélyt adhat a dokumentumok kihozatalára.²⁴⁶ Helyes azonban, ha ez csak valóban indokolt esetben történik, és a személy jó hírét, mind az egyházi, mind a világi hatóságok előtt biztosítják.

Ami kifejezetten súlyos bűncselekmények esetén az egyházi eljárást illeti, már az 1983-as Egyházi Törvénykönyv kihirdetése előtt előfordult, hogy ilyenkor a titkos levéltárakból információt adtak ki. A Szent Hivatal súlyos, klerikusok által elkövetett szexuális bűncselekmények felderítésére, már az új törvénykönyv kiadása előtt is azt a gyakorlatot követte, hogy a bűncselekményre vonatkozó iratokat kikérte azoknak az egyházmegyéknek a titkos levéltárából, ahova a klerikus tartozott, vagy ahol a bűncselekményeket elkövette, illetve, ahol a dokumentumokat tárolták.²⁴⁷ Bár a főszabály akkor is és ma is az volt, hogy a titkos levéltárból ne vigyenek ki iratot, de abban az esetben, ha az egyházi közérdek azt követeli meg, hogy egyházi büntető ügyben az iratokat felhasználják, a megyéspüspök vagy a Szentszék felmentést ad a főszabály követése alól.

Napjainkban az ilyen súlyos szexuális bűncselekmények kapcsán a helyi egyházi hatóságok nem is rendelkeznek hatáskörrel, hanem az ügy „egyházi” kivizsgálását a Hittani Kongregáció, vagyis a Szentszék egyik központi hivatala végzi.²⁴⁸ Erre vonatkozóan a Katolikus Egyháznak az elmúlt években több hivatalos állásfoglalása is született.

²⁴⁴ A régi Kódex is ismerte azt a szükséghelyzetet, amikor mégis be kellett menni, a titkos levéltárba. Az egyházmegyei irányításával ideiglenesen megbízott „személy”, két másik „hivatalnokkal” (a tanácsosok testületének két tagjával) sürgős szükség esetén feltörhette a titkos levéltárat lezáró pecsétet.

²⁴⁵ JOHNSON, Bryan: Priest: Every diocese has secret archives <http://www.komoneews.com/news/local/44946897.html>. (Letöltés ideje: 2012. június. 16.). Kifejezetten az írországi eseményekkel kapcsolatban COONEY, John, RIEGEL, Ralph: Stunning flood of claims held in secret diocesan archive. <http://www.independent.ie/national-news/stunning-flood-of-claims-held-in-secret-diocesan-archive-2114101.html> (Letöltés ideje: 2012. június. 15.).

²⁴⁶ VASSALO, Marilyn: Confidentiality of Secret Archives. In.: Espelage, Arthur (szerk.). CLSA Advisory Opinions 2001-2005. Washington: Canon Law Society of America. 2006. -pp. 150-151.

²⁴⁷ UHINK, ORTEGA, Juan: De delicto sollicitationis: Evolutio historica, documenta, commentarius. Washington: Catholic University of America Press. 1954. 115-116. o.

²⁴⁸ A büntető eljárás helyi és szentszéki szakaszához lásd: SCICLUNA, Charles: The procedure and praxis of the Congregation for the Doctrine of the Faith. In.: DUGAN, Patricia (szerk.): Penal Process and the protection of Right sin Canon Law. Motreal: Wilson and Lafleur. 2005. 235-245. o.

Legutoljára XVI. Benedek pápa módosította II. János Pál pápa által 2001. április 30-án kihirdetett *Sacramentorum sanctitatis tutela* kezdetű *motu proprio*.²⁴⁹ A világi jogszabályokhoz képest is kemény egyházi büntető intézkedést kilátásba helyező dokumentumhoz, XVI. Benedek további szigorítását fűzött. II. János Pál a klerikusok fiatokkal szembeni szexuális visszaélése kapcsán az Egyházi Törvénykönyvben (1395. k. 2. §.) szereplő 16 évet 18-ra emelte, az elévülési időt pedig az általános egyházi normáktól (1362. k.) eltérően tíz évre, vagy a sértett tizennyolcadik évének betöltésére – ha az több lenne, mint tíz év - változtatta. XVI. Benedek az elévülési időt 20 évre emelte, és a büntető jogszabályt a számítógépes adathordozón tartott, interneten látogatott, vásárolt, cserélt, ajándékozott pornográf anyagra (képek, fotók, írások, videók) is kiterjesztette.²⁵⁰ Ez utóbbi esetben a büntető jogszabály akkor lép életbe, ha a képen szereplő személy 14 év alatti.²⁵¹ Ebből látszik, hogy ma már – 2001-től biztosan – a helyi egyházi hatóságok ilyen súlyos, szexuális visszaélések esetén, nem tehetik el a dokumentumokat saját titkos levéltáraikba, hanem az ügyet a felsőbb egyházi hatóságnak, a Hittani Kongregációnak kell átadniuk.

Más kérdés a civil hatóságokkal való kapcsolat és a titkos levéltárak anyagának átadása. Ki kell jelenteni, hogy a Katolikus Egyház egyes hivatalai, nem nyomozati szervek. Egyrészt nem rendelkeznek azokkal az eszközökkel, melyekkel a világi nyomozati és bírói hatóságok meggyőződnek a bűncselekmény valóságáról. Az egyházi hatóságoknak még a saját lelkipásztorai tekintetében sincsenek olyan jogi lehetőségei, hogy az adott vádak valóságtartalmának utánajárjanak. A nem megalapozott vádaskodások kivédését, az érintett klerikus, mint minden embert megillető jó hírét, a Katolikus Egyház missziós tevékenységét a titkos levéltár intézménye hivatott védeni.

Lehetnek olyan esetek mikor a világi hatóságok igényt tartanak az egyházi titkos levéltár anyagára. Már az 1983-as Egyházi Törvénykönyv kihirdetése után nem sokkal, vagyis a nyolcvanas évek közepén megjelent amerikai törvénykönyv-kommentár jelezte, hogy az egyházi levéltáraknál, különösen az egyházmegyei titkos levéltáraknál vegyék figyelembe a terület világi jogi szabályozását.²⁵² A szerzők nyilvánvalóan az esetleges kellemetlenségek elkerülése érdekében fogalmaztak így, jóllehet közelebbi támpontot, akkor még nem adtak. Az Amerikai Kánonjogi Társaság (Canon Law Society of America) rendszeres kiadványában 2001-ben már konkrét esetről számolt be. Előfordultak olyan büntető eljárások – még ha ez nem is mondható általánosnak, – mikor a büntető eljárásért felelős bíró az egyházmegyei titkos levéltárból az érintett személyekre vonatkozó összes dokumentumot kikérte. A legtöbb országban a vallási közösségeknek nincs olyan

²⁴⁹ II. János Pál: *Motu Proprio. Sacramentorum sanctitatis tutela*. 2001. IV. 30. *Acta Apostolicae Sedis*. 2001. 93. évf. 737-739. o.

²⁵⁰ ASTIGUETA, Damián: *Ultime modifiche al Motu Proprio Delicta Graviora*. In.: Szuromi, Szabolcs (szerk.): *Il quindicesimo anniversario di diritto canonico „Ad Instar Facultatis” dell’ Università cattolica Pázmány Péter*. Budapest: Szent István Társulat. 2011. 80-81. o.

²⁵¹ „1. The more grave delicts against morals which are reserved to the Congregation for the Doctrine of the Faith are:

1° the delict against the sixth commandment of the Decalogue committed by a cleric with a minor below the age of eighteen years; in this case, a person who habitually lacks the use of reason is to be considered equivalent to a minor.

2° the acquisition, possession, or distribution by a cleric of pornographic images of minors under the age of fourteen, for purposes of sexual gratification, by whatever means or using whatever technology;

§ 2. A cleric who commits the delicts mentioned above in § 1 is to be punished according to the gravity of his crime, not excluding dismissal or deposition.” XVI. Benedek: *Normae de gravioribus delictis*. Substantive norms. http://www.vatican.va/resources/index_en.htm (Letöltés ideje: 2012. június. 15.).

²⁵² ALESSANDRO, John: *Kommentár a 489. kánonhoz*. i. m. 397. o.

kiváltságuk, hogy az egyes intézményeikre vonatkozó belső előírásaikat világi fórumokon érvényesítsék. Ezzel szemben az eljárást vezető bírónak joga van az ügy összes dokumentumát megismerni, és így az egyházmegyék kénytelenek voltak a dokumentáció átadására.²⁵³ Ilyen esetekben nem annyira „kényszerű” együttműködésről van szó, hanem arról, hogy az egyházi és a világi hatóságoknak közös érdeke, hogy az adott ügyben az igazság bebizonyosodjon.²⁵⁴ Mind a II. Vatikáni Zsinat utáni egyházfegyelmi felfogás, mind az újabb szentszéki dokumentáció abba az irányba mutat, hogy a Katolikus Egyház helyi szervezetei ilyen esetben tartsák tiszteletben a világi jogszabályokat és adott esetben segítsék a nyomozati szervek munkáját.²⁵⁵ Ezt az elvet erősíti meg a már említett „Az egyházi levéltárak szerepe a lelkipásztori életben” címmel megjelentetett körlevelében. Igaz ugyan, hogy ez a dokumentum leginkább a történeti levéltárak vonatkozásában rendelkezik az együttműködésről, de az alapelv a többi levéltárra is értendő.²⁵⁶ A dokumentum kifejezetten figyelmezteti a megyéspüspököt, hogy az egyházi levéltár szabályozásánál tartsa tiszteletben a különböző országok érvényben levő törvényeit. Ugyanakkor a körlevél azt is hozzáteszi, hogy ezt „csak az Egyházi Törvénykönyv 22. kánonjában meghatározott feltételek értelmében tegye.” Az Egyházi Törvénykönyv 22. kánonja a világi törvények kánonjogi rendszerbe történő átvételéről, és teljes joghatásaikkal való magtartásáról szól.²⁵⁷ Az említett kánon a kánonjogi rendszerbe átvett világi törvények határait úgy jelöli meg, hogy azok ne legyenek az isteni törvénnyel ellentétesek, illetve hogy ne legyen a kérdésben egyházi törvény. Az azonban kijelenthető, hogy ilyen helyzetben is biztosítani kell a személy jó hírének védelmét,²⁵⁸ hiszen egészen az elmarasztaló ítélet kimondásáig az illető ártatlanságát kell vélelmezni.²⁵⁹

IV. A titkos levéltárak adatainak megsemmisítése

A titkos levéltárak tartalmának megsemmisítéséről az egyházmegyei titkos levéltárak felállításáról szóló általános szabály második §-a (489. k. 2. §) rendelkezik. Ennek értelmében évente meg kell semmisíteni azoknak az erkölccsel kapcsolatos büntető ügyeknek az iratait, melyek vádlottjai meghaltak, vagy ha ahol az elmarasztaló ítélet óta tíz év telt el. A hatályos egyházjog szemben a régi Egyházi Törvénykönyvvel már nem rendelkezik arról, hogy pontosan milyen módon történjen az adatok megsemmisítése. Az 1917-es Egyházi Törvénykönyv még azt mondta, hogy ezeket a dokumentumokat égessék el (1917-es CIC, 379. k.).

Abban az esetekben is, ha a dokumentumokat már megsemmisítették, meg kell őrizni a rövid összefoglalót és a perdöntő ítéletet. Így, ha a nyomozati hatóságok tíz év távlatából érdeklődnek bizonyos információk iránt, akkor az egyházmegyei titkos

²⁵³ PROVOST, James: Removal of Materials from Secret Archives. In.: Espelage, Arthur (szerk.). CLSA Advisory Opinions 1994-2000. Washington: Canon Law Society of America. 2004. 120-121. o.

²⁵⁴ CITO, Davide, DE PALOLIS, Velasio: Le Sanzioni nella Chiesa Commenta al Codice di Diritto Canonico. Città del Vaticano: Urbaniana University Press. 2008. 361. o.

²⁵⁵ UJHÁZI, Lóránd: Világi törvények átvétele a kánonjogba – a kanonizáció intézménye (22. kán.) Iustum Aequum Salutare. 2010. 3. szám. 143-167. o.

²⁵⁶ MONTAN, Agostino: Il diritto nella vita e nella missione della Chiesa. Bolgna: EDB. 2006. 442. o.

²⁵⁷ UJHÁZI, Lóránd: A világi törvények átvétele a kánonjogba – a kanonizáció intézménye. Iustum Aequum Salutare. 2010. 3. sz. 143-167. o.

²⁵⁸ PEREGO, Alessandro: La buona fama nella vita ecclesiale e la sua protezione nell'ordinamento canonico. Bari: Ecumenica Editrice. 2003. 77-97. o.

²⁵⁹ ZANETTI, Eugenio: L'archivio diocesano e il cancelliere. =Quaderni di diritto ecclesiale. i. m. 152. o.

levéltárban csak az arra vonatkozó összefoglalást fogják megtalálni. Ez sem a dokumentumok „eltűntetése” miatt történik, hanem ez a levéltárakra vonatkozó általános egyházfegyelem miatt van így.

Következtetések:

Az egyházi levéltárak régi hagyományokra tekintenek vissza a Katolikus Egyházban. Létrehozásukat még jóval a modern állam születése előtt rendelték el, hogy a Katolikus Egyház helyi tevékenységéről, napi ügyviteléről rendezett és áttekinthető rendszert alakítsanak ki.

A jelen egyházfegyelmi szabályozások értelmében a helyi egyházi szervezetek történeti, egyházmegyei és titkos levéltárral rendelkeznek. Ez utóbbiban tárolják azokat a dokumentumokat, melyek a személy jó hírének védelme, az ügy diszkrét kezelése és az egyház missziós tevékenysége indokol, vagy az egyházi jogszabály kifejezetten elrendel. Minimális azoknak az ügyeknek a száma, amelyek a demokratikus berendezkedésű államok nyomozati hatóságait vagy nemzetbiztonsági szolgálatait érdekelhetik. Amennyiben mégis ilyen kérdésekről lenne szó, a II. Vatikáni Zsinat utáni általános felfogást és az újabb szentszéki és pápai megnyilatkozásokat figyelembe véve, az együttműködés elvének kell megvalósulnia.

Mindemellett, amennyiben a titkos levéltárban tárolt dokumentumok átadására, vizsgálatára kerül sor, mindig figyelembe kell venni a személy jó hírét, az ártatlanság vélelmét és az egyházak önrendelkezési jogát.

Az egyházi előírások bizonyos időnként a dokumentumok megsemmisítését rendelik el. Ez általános egyházfegyelmi rendelkezés, és nem a „kényes” iratok eltűntetése miatt történik.

Mindezek fényében a demokratikus országokban az egyházi levéltárak, köztük a titkos levéltár nem jelenthetnek nemzetbiztonsági kockázatot.